

נוער הולך ונעלם

בתגובה לכתבה "הארץ שלנו" מאת רן בנימיני ("העין השביעית", גיליון 46) אני מבקש להעיר: כן, גם אני שייך להגדרה של "בני נוער". לא, אינני מתעניין בחיי הלילה של כוכבים הוליוודיים או במשנתן המפוקפקת של מגישות בטלוויזיה. "לבושתי" אני מנוי דווקא על "העין השביעית".¹

כמי שסיים זה מכבר את לימודיו במגמת התקשורת בבית הספר התיכון, נוכחתי שהתקשורת הישראלית, על כל סוגיה, אינה נותנת כלל מענה הולם לצרכים הייחודיים של בני הנוער. לא מדובר רק בעיתונות הנוער הצנוחנית והמתלהמת, אלא גם (ואולי בעיקר) בשידורי הטלוויזיה הרב-ערוצית ובאתרי האינטרנט.

"הנוער של היום זה לא מה שהיה פעם", מתפלצים שוב ושוב העורכים והמפיקים, ומנסים לפצח את סודם של בני העשרה. את הגיל הזה הם עצמם כבר הספיקו לשכוח. כל גופי התקשורת הפונים לקהלי הצעירים או בני הנוער מעדיפים "ללכת על בטוח" ולהשתמש ב"נוסחת הריקנות": קצת מחשופים, קצת פופ, קצת רכילות, קצת "ייעוץ", הרבה פרסומות ו"נתראה פעם הבאה. תעשו חיים!" זה מה שהנוער רוצה, לא? מסתבר שלא.

מבדיקה בלתי מייצגת שנערכה לצורך הפקת פרויקט גמר רדיופוני לבגרות, בנושא "הנוער בעידן רב-ערוצי", עולה כי לפחות בכל הנוגע לטלוויזיה, בני נוער רבים אינם מרוצים כלל מאיכות התכנים המכוונים אל קבוצת גילם. חלקם אף התקשו להצביע על קיומה של רמה כלשהי בשידורים לנוער.

נראה כי התכנים התקשורתיים הפונים לנוער דווקא כן עוסקים בחינוך, אולם בסולם שלהם מצויים ערכים שונים במקצת מאלה המאפיינים את החינוך הפורמלי: חומרנות, רכושנות, מיניות-יתר, מציצנות, סגידה לאושיות עולם הבידור והגרוע מכול – אסקפיזם.

[...]

העורכים וקובעי התכנים אינם מציבים לעצמם ולנוער את אתגר ההתמודדות עם הנושאים ה"רציניים" וה"כבדים" יותר, ולא מדובר רק בסוגיית ה"סמים אלכוהול אלימות", אלא גם בנושאים חשובים אחרים כזהירות בדרכים, השירות הצבאי והחיים היום-יומיים בישראל בתקופה כל כך קשה, בצל משברים כלכליים, חברתיים וביטחוניים. הם בטוחים שאף אחד לא יתעניין במאבק הנשים החד-הוריות בעת "משחק החיים"² מסיימת את העונה.

בני הנוער אכן מתקשים בהבנת הנקרא, וככל שזה נוגע לעיתונות הנוער כשאינ מה לקרוא, בוודאי שאין מה להבין.

יאיך אשכנזי

הכותב הוא בוגר מגמת תקשורת – עיתונות כתובה ומשודרת בתיכון ע"ש זיו ומרקס.

המדור "מסיבת עיתונאים", העין השביעית, גיליון 47 (נובמבר 2003)

1. "העין השביעית" – דיריחון לענייני תקשורת.

2. "משחק החיים" – שם של טלנובלה.

שאלות הבנה [איתור מידע - 2; פרשנות והיסק - שאר השאלות]

1. תלמידה אמרה שהיא לא קראה את הכתבה "הארץ שלנו" שקוממה את הכותב, ולכן היא אינה יכולה להבין על איזו טענה הוא מגיב.
נסחו בעבורה את הטענה המשתמעת.
2. "כל גופי התקשורת הפונים לקהלי הצעירים או בני הנוער מעדיפים 'ללכת על בטוח'..." (פסקה רביעית)
 - א. מה הדרך שבה גופי התקשורת "הולכים" בתכניות לנוער?
 - ב. מדוע לדעת גופי התקשורת דרכם זו היא הדרך הבטוחה?
 - ג. איך הכותב מוכיח שגופי התקשורת טועים בדרך הפנייה לנוער ולצעירים?
3. מה הקשר בין הפרטים הביוגרפיים של כותב הטקסט ובין תוכן תגובתו?
4. "...אולם בסולם שלהם מצויים ערכים שונים במקצת מאלה המאפיינים את החינוך הפורמלי..." (פסקה שישית)
 - א. "בסולם שלהם" – של מי? בחרו באפשרות המתאימה:
של התלמידים / של מפקי התכניות לנוער / של המחנכים / של ההורים.
 - ב. אורנה אמרה שהיה צריך לשים במירכאות את המילה **במקצת** (במשפט לעיל).
 - (1) מה היא הסיבה לכך?
 - (2) הביאו דוגמה מן הטקסט לשימוש במירכאות שממלאות תפקיד דומה.

הבעה ואוצר מילים

5. "הנוער של היום זה לא מה שהיה פעם" (מתוך הטקסט).
בקשו משניים מבני משפחתכם או ממכריכם – מדור ההורים או מדור הסבים – לספר לכם על עצמם כבני נוער.
העלו את הדברים על הכתב. תוכלו לערוך אותם כסיפורים אישיים; לחלופין תוכלו לכתוב מאמר על תמורות בדמותם של בני הנוער בתקופות שונות – על סמך העדויות ששמעתם.
6. בבית הספר ייערך "משפט ציבורי" על דמותו של הנוער בחברה הישראלית.
כתבו "כתב הגנה" בנושא זה. האירו את הצדדים החיוביים שאתם מוצאים בנוער.
7. בחרו תכנית טלוויזיה איכותית, לדעתכם, שבני נוער יכולים ליהנות ממנה.
כתבו המלצה על התכנית. בהמלצה ייכללו תיאור של התכנית ואופייה וכן נימוקים המסבירים את איכותה ואת ערכה לצופים.
8. א. הסבירו את ההבדל בין זוגות המשפטים האלה:
העולם הישן הולך ונעלם. / העולם הישן נעלם.
הפער ביניהם הולך ונסגר. / הפער ביניהם נסגר.
ב. באיזה משני המשפטים שלהלן "הולך ו..." אינו מציין תהליך:
האיש הולך ושורק לו ברחוב. / הדשא הולך ומצהיב.
ג. כתבו הפכים למשפטים האלה:
הירח הולך ומתמעט. / מצבו הולך ומחמיר. / התופעה הולכת ומתפשטת.
ד. חברו משפט לכל אחד מן הצירופים האלה: הולך ופוחת / הולך ואוזל / הולך ונכחד.

"עמוד שער ימין"

"עמוד שער שמאל"

ספרי לימוד

על ספרי לימוד ועל היצגים גרפיים

ספרי לימוד משמשים אותנו בעיקר בבית הספר. בעזרתם אנחנו יכולים ללמוד לימוד שיטתי נושא במקצוע מסוים. את ספר הלימוד יכול לכתוב אדם יחיד או צוות כותבים. התנאי לכתיבת ספר לימוד הוא מומחיות בתחום הדעת שעליו כותבים. הכתיבה בספר הלימוד אמורה להיות אובייקטיבית ככל האפשר, על המוען להצניע את נוכחותו, לא להביע את רגשותיו ואת התרשמויותיו האישיות.

מטרתו של ספר לימוד היא בראש ובראשונה לספק מידע ונוסף על כך לפתח דרכי חשיבה, ומטרות אלו באות לידי ביטוי בדרכים שונות. מאפיין בולט בספרי לימוד (בהשוואה לספרי מדע ועיון שאינם ספרי לימוד) הוא שאלות ותרגילים שמטרתם חזרה על חומר הלימוד וכן הרחבה והעמקה בו ותרגולו לשם הבנתו וזכירתו.

כיוון שספרי לימוד מכוונים ללומדים שאינם בקיאים בתחום, לעתים צעירים, המידע מלווה בהסברים ובאמצעי הבהרה ופישוט משני סוגים: אמצעים מילוליים – תיאורים, הסברים, השוואות, דוגמאות; אמצעים חזותיים, בהם היצגים גרפיים – טבלאות, תרשימים ודיאגרמות מסוגים שונים. מטרתם של היצגים אלו היא לארגן תכנים בצורה הקליטה והפשוטה ביותר.

הטקסטים המובאים בחטיבה זו משופעים בהיצגים גרפיים. לעתים ההיצג הגרפי מופיע לעצמו, בלויית כותרת בלבד, והוא המציג את התוכן הלימודי (כמו ב"זרימת הדם באיברי הגוף" וב"מערכת בתי המשפט"), ולעתים ההיצג מופיע לצד טקסט (כמו ב"שרשרת מזון, מארג מזון, פירמידת מזון" – שלושה תרשימים בצד טקסט).

ההיצגים הגרפיים הם תמציתיים וקומפקטיים, שקופים, אוניברסליים (מובנים לכול ללא תלות בשפה), קשורים לתחומי חיים שונים (ולפיכך גם למקצועות השונים בבית הספר). נוסף על כך הם באים מן העולם החזותי והטכנולוגי שילדים ובני נוער מורגלים אליו. השימוש המצומצם במילים עשוי להקל על הלומד בפיענוח ובקליטה של המידע ולסייע לו ללמוד בצורה יעילה.

הטקסטים וההיצגים הגרפיים המופיעים ביחידה זו לקוחים מספרי לימוד באקולוגיה, בביולוגיה, באזרחות ובגאוגרפיה.

המשימות הכלולות בחטיבה זו:

- | | |
|-----------------------------|---|
| פרשנות והיסק | 19. שרשרת מזון, מארג מזון, פירמידת מזון |
| איתור מידע; פרשנות והיסק | 20. פירוק פסולת |
| שלושת הממדים | 21. זרימת הדם באיברי הגוף |
| פרשנות והיסק; הערכה וביקורת | 22. מערכת בתי המשפט בישראל |
| פרשנות והיסק; הערכה וביקורת | 23. גידול אוכלוסיית העולם |

פעילות מקדימה

דונו בשתי השאלות א ו-ב:

א. מה מטרתו של ספר לימוד ומה מייחד את קהל היעד שלו? במה שונים ספרי הלימוד מספרי מדע ועיון?

ב. בספרי לימוד יש הסברים ותרגילים. האם אתם מרגישים שתרגול עוזר לכם להבין את הנושא הנלמד? ואולי אתם מעדיפים יותר הסברים בספר הלימוד ופחות תרגילים? נמקו את העדפתכם.

עיינו בשני ספרי לימוד שלכם במקצועות שונים.

ג. מצאו בספרים אלו שלושה הסברים – של תופעה, של תהליך, של מכשיר, של יצירה, או של מונח.

ד. ציינו שלושה אמצעים חזותיים מסוגים שונים בספרי הלימוד. באיזו מידה האמצעים הללו עוזרים ללמידה, לדעתכם, ובאיזו מידה הם תורמים לאסתטיקה של הספר?

ה. הביאו דוגמה להיצג גרפי העומד בספר לעצמו (עם כיתוב קצר), והוא בלבד מציג את התוכן הלימודי, ודוגמה להיצג גרפי המופיע לצד טקסט מידע והסבר. איזו דרך אתם מעדיפים? מדוע?